

“ANIQ VATABIY FANLARNI O‘QITISHDA ZAMONAVIY YONDASHUV: MUAMMO VA YECHIMLAR

Qobilova Maftuna Abdurasulovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti magistranti

Annotatsiya. *Mazkur maqola boshlang‘ich sinflarda aniq va tabiiy fanlarni o‘qitishda zamonaviy texnologiya va interfaol metodlardan foydalanish usullari haqida so‘z yuritiladi.*

Kalit so‘zlar: *mantiqiy fikrlash, rivojlantirish, integratsiya, “Fikriy hujum” metodi, “6x6x6” metodi, “Klaster” metodi, “Charxpalak” metodi.*

ТЕКСТ НАУЧНОЙ РАБОТЫ НА ТЕМУ «СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД В ПРЕПОДАВАНИИ ТОЧНЫХ НАУК: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ»

Аннотация. *В данной статье рассказывается о методах использования современных технологий и интерактивных методов в обучении конкретным и естественным наукам в начальных классах.*

Ключевые слова: *логическое мышление, развитие, интеграция, метод «Мозговой штурм», метод «6x6x6», метод «Кластер», метод «Чархпалак»*

MODERN APPROACH IN TEACHING EXACT SCIENCES: PROBLEMS AND SOLUTIONS

Abstract. *This article talks about the methods of using modern technology and interactive methods in the teaching of concrete and natural sciences in elementary grades.*

Keywords: *logical thinking, development, integration, "Brainstorming" method, "6x6x6" method, "Cluster" method, "Charkhpalak" method.*

KIRISH

Respublikamizda joriy qilingan ta‘lim tizimi insonlarning ta‘lim-tarbiyasi va olgan bilimlarini amaliyotda qo‘llashdek asosiy yo‘nalishni o‘z ichiga oladi. Shaxslarning jamiyatda rivojlanishi, bevosita ularning olgan bilimlari amaliyotda qo‘llash jarayonida ro‘y beradi. Demak, bundan tushunishimiz mumkinki yangilik bu – insonlarning bilimlarini amaliyotda qo‘llash demakdir. Bilimlarni amaliyotda qo‘llash esa nafaqat ko‘p bilimlarni olish, balki, olgan o‘sha bilimlarini amaliyotda qo‘llash jarayonida mantiqiy jihatdan ham yetarlicha yondashish muhim hisoblanadi. Bugungi kun boshlang‘ich ta‘lim darslarida o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishda Zamonaviy ta‘limni tashkil etishda qo‘yiladigan muhim tadbirlardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga

erishishdir. Qisqa vaqt orasida muayyan nazariy bilimlarni o'quvchilarga yetkazib berish, ularda ma'lum faoliyat yuzasidan ko'nikma va malakalarni hosil qilish, shuningdek, o'quvchilar faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallangan bilim, ko'nikma hamda ma'lum faoliya yuzasidan ko'nikma va malakalarni hosil qilish, shuningdek, o'quvchilar faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallangan bilim, ko'nikma hamda malakalar darajasini baholash o'qituvchidan yuksak pedagogik mahorat hamda ta'lim jarayoniga nisbatan yangicha yondashuvni talab etadi. Bugungi kunda bir qator rivojlangan mamlakatlarda bu borada katta tajriba to'plangan bo'lib, ushbu tajriba asoslarini tashkil etuvchi metodlar interfaol metodlar nomi bilan yuritilmoqda. Ta'limni isloh qilinishi jarayonining ajralmas, muhim qismi hisoblangan zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar ta'lim jarayoniga o'zlari bilmagan holda qiziqishi bilan kirishib ketadilar. Tajriba shuni ko'rsatadiki, zamonaviy interfaol strategiyalar bo'lga bilimlarni samarali o'zlashtiradi. Chunki bugun sinflarni to'ldirib o'tirgan o'quvchilar sho'x beg'ubor bolalik gashtini surayotgan, ba'zan xayolparast bolalardir. Ular orasida hatto 45 daqiqalik dars jarayonining nihoyasini intiqlik bilan kutib, ta'limga yuzaki qaraydigan o'quvchilar ham yo'q emas. o'qitishda texnologiyadan foydalanishning kengaytirilganligi o'quv jarayonini yanada moslashtirishga imkon beradi. Ikkala o'quvchi bir-biriga o'xshash emasligi sababli, texnologiya individual talabalarga, ayniqsa, ularning shaxsiy ehtiyojlari uchun foydali bo'lgan tarkib va yordamlarni taqdim etishi mumkin. Bolalar darslarni, o'quv qo'llanmalarni, ekran yozuvlarini va boshqa o'quv vositalarini o'z qurilmalarida va o'zlarining tezligida ko'rishlari mumkin. Shunday qilib, agar bitta talaba hanuzgacha mavzuda adashib qolgan bo'lsa, boshqasi qo'shimcha muammolarga tayyor bo'lsa, texnologiya har biriga tegishli keyingi qadamni qo'yishga imkon beradi. Integratsiya fanlarning mexanik birlashishi emas, bu sintez yangi narsaning kelib chiqishi, kashfiyotdir. Integrativ ta'lim —o'quvchilarning ong-tasavvurida bizni o'rab turgan dunyo haqida yanada to'liq va atroflicha keng tasavvur qilish imkoniyatini yaratadi. Bolalar o'z bilimlarini amaliyotda aniq va lo'nda, ravon ifoda etishga muassar bo'lishadi, chunki bu yondashuvda bilimlarning tub mohiyati keng ochib berish imkoniyati olamni bir butunlikda, bir-biriga bog'liq holda tasavvur qilish kabi tushunchalarni o'z ichiga oladi Boshlang'ich ta'lim—umumiy o'rta ta'limning dastlabki bosqichi. O'zbekiston Respublikasida Boshlang'ich ta'lim 1—4-sinflarda bolalarga ilk ta'lim berish, ularni ma'naviy kamol toptirishning boshlanish davri hisoblanadi. Kompetensiya - egallangan bilimlarni ham kundalik ham kasbiy faoliyatda bevositda qo'llash olish qobiliyatidir. Intellektual rivojlanish – tafakkur qobiliyati, aqliy faoliyatni yuqori saviyada tashkil etishni talab etadi, bilishga qiziqishi ortadi. Bu davrda to'garaklar, studiya, seksiya, turli tadbirlar o'tkazish katta ahamiyatga ega. Ularning kitob o'qishga qiziqishi ortadi. Mantiqiy fikrlash jarayoni bolalarda ijodiy muhit shakllantiradi. Fikrlash bir shaxs voqelikning hodisalar o'rtasidagi bog'liqlik topish imkonini beradi mantiq asosiy vazifalaridan biri - mavjud binolarni xulosa va yaxshi o'rganib fikr ob'ekti va hodisaning boshqa jihatlarini bilan munosabatlar nuanslari tushunish uchun aks ettirish predmeti haqida to'g'ri bilim olish uchun qanday aniqlash

uchun. Endi biz mantiqiy fikrlashni aniqlay olamiz. “Fikriy hujum” metodi. Mazkur metod o’quvchilarning darslar jarayonidagi faolliklarini ta’minlash, ularni erkin fikr yuritishga rag’batlantirish hamda bir xil fikrlash inertsiasidan ozod etish, muayyan mazvu yuzasidan rang-barang g’oyalarni to’plash, shuningdek, ijodiy vazifalarni hal etish jarayonining dastlabki bosqichida paydo bo’lgan fikrlarni yengishga o’rganish uchun xizmat qiladi. “6x6x6” metodi. yordamida bir vaqtning o’zida 36 nafar o’quvchini muayyan faoliyatga jalb etish orqali ma’lum topshiriq yoki masalani hal etish, shuningdek, guruhlarning har bir a’zosi imkoniyatlarini aniqlash, ularning qarashlarini bilib olish mumkin. Bu metod asosida tashkil etilayotgan mashg’ulotda har birida 6 nafardan ishtirokchi bo’lgan 6 ta guruh o’qituvchi tomonidan o’rtaga tashlangan muammoni muhokama qiladi. Belgilangan vaqt nihoyasiga yetgach o’qituvchi 6 ta guruhni qayta tuzadi. Qaytadan shakllangan guruhlarning har birida avvalgi 6 ta guruhdan bittadan vakil bo’ladi. Yangidan shakllangan guruh a’zolari o’z jamoadoshlariga guruhi tomonidan muammo yechimi sifatida taqdim etilgan xulosani bayon etib beradilar va mazkur yechimlarni birgalikda muhokama qiladilar. “Klaster” metodi. Klaster (g’uncha, bog’lam) metodi pedagogik, didaktik strategiyaning muayyan shakli bo’lib, u o’quvchilarga ixtiyoriy muammolar xususida erkin, ochiq o’ylash va shaxsiy fikrlarni bemalol bayon etish uchun sharoit yaratishga yordam beradi. Mazkur metod turli xil g’oyalar o’rtasidagi aloqalar to’g’risida fikrlash imkoniyatini beruvchi tuzilmani aniqlashni talab etadi. “Klaster” metodi aniq ob’ektga yo’naltirilmagan fikrlash shakli sanaladi. Undan foydalanish inson miya faoliyatining ishlash tamoyili bilan bog’liq ravishda amalga oshadi. Ushbu metod muayyan mavzuning o’quvchilar tomonidan chuqur hamda puxta o’zlashtirilguniga qadar fikrlash faoliyatining bir maromda bo’lishini ta’minlashga xizmat qiladi. “Charxpalak” metodi. “Charxpalak” texnologiyasidan o’quv mashg’ulotlarining barcha turlarida, dars boshi va oxirida, biror bo’lim tugatilganidan keyin, o’tilgan mavzularni o’zlashtirganlik darajasini baholashda, takrorlash, mustahkamlash, oraliq va yakuniy nazoratlarni o’tkazishda foydalanish mumkin. Mashg’ulotlarni yakka va guruh shaklida tashkil etsa bo’ladi. Qolaversa, o’z ichiga og’zaki va yozma ish shakllarini qamragan holda turli mazmun va xarakterga ega mavzularni o’rganishda ham asqotadi. O’qituvchi o’rganishni tashkil qilishi kerak, masalan, texnologiyaga boy faoliyat natijalarini sintez qilish, asbobdan foydalanishning samarali usullarini ishlab chiqishda yordam berish va texnologik muhitdagi tajribalarni qog’oz va qalam bilan ishlash yoki boshqa matematik mashg’ulotlar bilan bog’lash. Matematika o’qituvchilari matematik amaliyotni raqamli texnologiyalardan foydalangan holda o’zgartirishi uchun hammualliflar va tadqiqotchilar sifatida konstruktiv jarayonning bir qismi bo’lishi kerakligini ta’kidlaydi; Shunga qaramay, loyihalashtirish jarayoni juda qiyin, bu yerda: vositalarning matematik ifoda va muloqotga dialektik ta’sirini hisobga olish kerak va loyihalash va tahlil qilishning turli markazlari mavjud. O’quvchilar texnologiyani mustaqil ravishda ijobiy ta’lim yutuqlariga olib keladigan usullardan foydalanishlari ehtimoldan yiroq emas. O’qituvchilar va o’quvchilarning o’zaro ta’sirida samarali amaliyot ishlab chiqilishi va rivojlanish o’qituvchi tomonidan

boshqarilishi kerak. Bunga erishish uchun o'qituvchilarning texnologik va pedagogik mazmun bilimlarini rivojlantirishni o'z ichiga olgan malaka oshirish jarayoni zarur. Va nihoyat, raqamli texnologiyalardan foydalanish izchil ta'lim kontekstiga kiritilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mavlonova, N.Raxmonqulova “Boshlang‘ich ta’limning integratsiyalashgan pedagogikasi” T.: Ilm-Ziyo 2009. 127-b.

2. Saloxitdinova Navro‘za Murodulla qizi “Development prospects of primary education integration(on the example of exact and natural sciences)” //Jamiyat va innovatsiyalar jurnali. P.221-225. Special Issue-7 (2021) <https://scholar.google.com/scholar?oi=bibs&cluster=11965514625128930189&btnI=1&hl=ru>.

3. Makhmudova, D. M., Tadjibaev, B. R., Kholboevna, G. (2020). Information and communication technologies for developing creative competence in the process of open teaching physics and maths. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(09).

4. Дусмуродова, Г. Х. (2020). Повышение чисел на квадрат в соответствии с основами метода трахтенберга. International scientific review of the problems of philosophy, psychology and pedagogy, 13-16 3. Дўсмуродова, Г. Х. (2020).

5. Do'smurodova, G. X. (2020). Development of mathematics of students. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8(2), 202-206.